

2024-09-12

Kulturdepartementet
103 33 STOCKHOLMLise Donovan
070-28 56 210
lise.donovan@tco.se

Remissvar angående SOU 2024:34

Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider

Refnr: Ku2024/00602

Härmed inkommer TCO med följande remissvar över den parlamentariska public service-kommitténs betänkande *Ansvar och oberoende – public service i oroliga tider*, SOU 2024:34, med kommentarer och synpunkter på de resonemang, förslag eller konsekvenser av förslagen som är av särskilt intresse för TCO och TCO:s medlemsförbund.

TCO har av sina tolv medlemsförbund med dess 1,2 miljoner medlemmar fått i uppdrag att bidra till att fördjupa och stärka den svenska demokratin. Det gäller bland annat att på olika sätt förbättra myndighetsutövande tjänstemäns ställning och utveckla skyddet mot hat och hot riktat mot journalister men även mot offentliga tjänstemän i allmänhet, förstärka yttrandefriheten och offentlighetsprincipen samt att främja och stärka skyddet för public service.

Sammanfattande synpunkter

TCO framför i detta remissyttrande huvudsakligen följande synpunkter och förslag för regeringen att beakta i det fortsatta beredningsarbetet.

- TCO är allvarligt oroad över att kommittén inte lyckats ta fram ett förslag om public service-verksamheten som en bred majoritet i riksdagen kan ställa sig bakom. TCO förutsätter att regeringen fortsätter arbetet med att nå en bred politisk uppgörelse inför riksdagsbeslutet.
- TCO anser att en bestämmelse om oberoende för public service bör införas i yttrandefrihetsgrundlagen.
- TCO anser att det är angeläget med ett fortsatt brett public service-uppdrag med goda och stabila finansiella förutsättningar för verksamheten.

- TCO anser att medelstilledningen måste stärkas för en fortsatt bredd och hög nivå på verksamheten och avstyrker kommitténs förslag till medelstilledning.
- TCO anser att systemet med förhandsprövning bör avvecklas.
- TCO avstyrker ett antal förslag i betänkandets kapitel om uppföljning av public service-uppdraget (15 kap.).
- TCO avstyrker förslaget om en återhållsam strategi för public service i förhållande till externa plattformar.
- TCO anser att det är rimligt och lämpligt att så långt möjligt utgå från att bolag som producerar innehåll åt, eller gör delar av arbetet i en produktion åt, public service ska vara bundna av kollektivavtal.
- De som skapar och medverkar i program inom public service-verksamheten alltid ska erbjudas rimliga villkor.

TCO:s inställning till kommitténs förslag

Det finns ett nära förhållande mellan en oberoende och bred public service och en väl fungerande demokrati

TCO konstaterar att det de senaste åren har skett en oroväckande förändring av det politiska klimatet där ifrågasättandet av demokratin, de mänskliga rättigheterna och alla människors lika värde har blivit mer öppet och synligt.

Individer, organisationer och partier uttrycker åsikter eller tar fram politiska förslag där utgångspunkten är en annan än alla människors lika värde. Den liberala demokratin institutioner samt deras oberoende liksom press- och yttrandefrihet är i allt fler länder satta under hård press.

TCO ser en stabil, bred och kvalitativ public service-verksamhet som nära nog en nödvändighet för en bestående och utvecklad demokrati.

Tillgång till nyheter och information som är saklig, opartisk och oberoende ger bland annat förutsättningar att bedöma trovärdigheten i uppgifter i andra digitala flöden och i sociala medier och innebär att man kan göra egna och självständiga bedömningar av tillförlitligheten när det till exempel gäller fabricerade nyheter, falsk information och konspirationsteorier.

Som framgår av betänkandet (4.1.1) har medborgarna i länder med en stark public service generellt sett bättre tillgång till politiska nyheter och information jämfört med människor i länder med svagare public service. Människor som lever i informationsmiljöer där public service har en stark ställning har också bättre kunskaper om politik och samhälle än människor som lever i mer renodlat kommersiella informationsmiljöer. Dessutom präglas länder med en

stark public service av ett bredare politiskt deltagande och får generellt höga poäng i olika demokrati-index.

TCO vill understryka att ett brett och mångsidigt public service-uppdrag, som innehåller allt från nyheter till underhållning, också är en förutsättning för fortsatt högt förtroende och för att vara relevant för *alla* i befolkningen i *hela* landet och i det snabbrörliga medielandskapet.

TCO anser att det är av största vikt att public service också i tider av kris och beredskap är, och även uppfattas vara, en tillförlitlig källa för nyhets- och informationsinhämtning som når ut till alla. Det torde förutsätta att det finns ett gediget förtroende redan innan sådana kris- och beredskapstider uppstår.

Det är även viktigt att public service-bolagen också vid höjd beredskap kan bedriva oberoende journalistik, annars är risken stor för att förtroendet för bolagen raseras och att journalistiken uppfattas som propaganda.

Kommittén föreslår att bestämmelser som reglerar public service-uppdraget och finansieringen av detta uppdrag ska samlas i en ny lag, lagen om public service (5.3.1). TCO har inget att erinra mot förslaget som sådant, det vill säga reglera public service i en särskild lag men anser att en bestämmelse om *oberoende för public service bör införas i yttrandefrihetsgrundlagen*. En sådan bestämmelse skulle ge ett betydligt starkare skydd för själva existensen av en public service-verksamhet utifrån att grundlagen då får anses förutsätta att en sådan verksamhet bedrivs. En betoning av att verksamheten ska präglas av oberoende och stark integritet skulle därutöver kunna utgöra en betydelsefull markering från det allmännas sida av de förutsättningar som ska ges för public service-företagen att bedriva verksamheten på oberoende grunder. Även finansieringen med allmänna medel skulle på det sättet kunna ges ett grundlagsskydd, i vart fall i den meningen att en säkrad finansiering ska finnas.

Det innebär ett problem att flera förslag saknar brett stöd hos riksdagens partier

TCO ser med stor oro på att kommittén inte lyckats lägga fram ett förslag som har ett brett politiskt stöd hos riksdagspartierna. TCO:s uppfattning är att det är av stor vikt att Sverige även framöver kommer att ha en bred public service-verksamhet som har en god och stabil finansiering.

Sverige har en lång tradition där viktiga förändringar av public service-verksamheten krävt en stor och bred majoritet i riksdagen vilket bland annat borgat för en långsiktighet med tydlighet och god kontinuitet för verksamheten. Att frågå denna tradition vore mycket olyckligt och problematiskt.

TCO förutsätter därför att regeringen fortsätter arbetet med att nå en bred politisk uppgörelse inför riksdagsbeslutet.

TCO konstaterar att kommitténs förslag inte kan uppfattas på något annat sätt än att ha en sviktande ambitionsnivå när det gäller public service-verksamheten. I både förslagen och resonemangen kan man se steg i en riktning som innebär, eller riskerar innebära, försvagningar och begränsningar av den nuvarande public service-verksamheten.

Det kan i detta sammanhang inte heller bortses från att flera av dessa förslag i förlängningen riskerar att negativt inverka på hur den liberala demokratin kommer att fungera och utvecklas i Sverige.

Finansiering (5 kap.) och medelstildelning (19 kap.)

TCO anser att det är angeläget med ett fortsatt brett public service-uppdrag med goda och stabila finansiella förutsättningar för verksamheten. TCO vill understryka vikten av att finansieringen sker utanför statsbudgeten. Det är ett funktionellt sätt att freda verksamheten från dagspolitiken som bör behållas.

TCO anser vidare att finansieringen ska vara oberoende av vilken teknik som används för att ta del av innehållet.

Det är viktigt med en finansiering som ligger fast under en lång tid eftersom det, i kombination med långa tillståndperioder bidrar till en förutsägbarhet och stabilitet för såväl public service-bolagen som de anställda.

Med kommitténs förslag riskerar det att skapas en situation där ekonomin för public service-bolagen blir extremt ryckig då det i början av den tillståndperioden finns relativt goda ekonomiska förutsättningar medan risken är stor för att bolagen mot slutet av perioden tvingas göra nedskärningar.

TCO har svårt att se det på något annat sätt än att den föreslagna finansieringsmodellen kommer att leda till en besparing som riskerar att drabba både bredden och kvaliteten av public service-verksamheten.

TCO vill i detta sammanhang peka på att public service-bolagens arbete med att motverka desinformation och informationspåverkan samt verifiera fakta och bildinnehåll bli allt viktigare och behovet kan dessutom förväntas öka och därmed framöver ta allt större ekonomiska resurser i anspråk.

TCO kan därtill konstatera att förslaget om medelfördelning varken tar hänsyn till ökade kostnader på grund av det nya geopolitiska läget eller till de kostnadsökningar som kommitténs egna förslag kommer att ge upphov till.

TCO *avstyrker* kommitténs förslag till medelstildelning.

TCO anser därutöver att public service-företagen ska få riktade medel för beredskap och stärkt digital infrastruktur med utgångspunkt i Försvarsberedningens bedömning.

Hur public services innehållsuppdrag ska utformas (8 kap.)

Utifrån betänkandets förslag och formuleringar utgår TCO från att det breda uppdraget som gäller för den nuvarande tillståndsperioden ska fortsätta gälla även under den kommande tillståndsperioden.

TCO instämmer i kommitténs bedömning att det är viktigt att public services innehållsuppdrag inte detaljstyrs utan att regleringen består av breda och övergripande villkor. Vidare delar TCO kommitténs uppfattning att de villkor som uppställs i innehållsuppdraget ska vara teknikneutrala.

En viktig utgångspunkt är att det ska vara en hög tillgänglighet för public service med ett mångsidigt utbud. TCO anser därför att det är bra att kommittén föreslår att det ska ställas krav på public service-företagen att se till att hela befolkningen ska ha möjlighet att ta del av ett mångsidigt programutbud.

TCO vill dessutom understryka betydelsen av att den så kallade demokratibestämmelsen i radio- och tv-lagen består utan några materiella försämringar så att den fullt ut kan fortsätta att gälla och prägla public service-verksamheten. TCO anser därutöver att kravet på jämställdhet och mångfald fyller en viktig funktion i demokratibestämmelsen och som villkor för programverksamheten.

Kommittén föreslår dock att villkoret om att programverksamheten som helhet ska bedrivas utifrån *ett jämställdhets- och mångfaldsperspektiv* ska tas bort. TCO hävdar att kommittén inte på något övertygande sätt har argumenterat för vad som förändrats sedan denna reglering infördes och som i sådana fall skulle kunna motivera att villkoret för programverksamheten inte längre behövs och bör tas bort.

Sponsring (12 kap.)

TCO gör gällande att kommittén inte har visat att en begränsning av public service-bolagens möjligheter att sända sponsrade program skulle bidra till en mer välfungerande mediemarknad med mer livskraftiga kommersiella medier på ett sätt som påstås i betänkandet. Mot den bakgrunden finns det, enligt TCO, ingen anledning att begränsa möjligheterna att tillhandahålla direkt sponsrade program.

Förhandsprövning av nya tjänster (14 kap.)

TCO:s uppfattning är att förhandsgranskning innebär ett stort intrång i public service-företagens oberoende. En stor restriktivitet måste gälla för alla former av förhandsprövning och andra censurliknande förhandsgranskningar, särskilt när det gäller kärnverksamheten. I detta sammanhang är det också både relevant och viktigt att påminna om att public service har ett stort förtroende hos allmänheten, vilket också finns redovisat i betänkandet (4.1.2).

TCO anser att det regelverk och system för efterhandsgranskning som redan finns i dag och som sker av sådant som är publicerat är ändamålsenliga och i huvudsak fungerar väl.

TCO anser mot denna bakgrund att systemet med förhandsprövning bör avvecklas.

Uppföljningen av public service-uppdraget (15 kap.)

I 15 kap. i betänkandet föreslår kommittén en rad åtgärder för att utöka uppföljning och granskningen av public-service-verksamheten.

TCO vill åter understryka att det generella förtroendet för public service i Sverige, på goda grunder, ligger på en väldigt hög nivå både i jämförelse med andra medieföretag och med politiska partier och vissa myndigheter. Därtill finns det inte något som tyder på att opartiskheten och sakligheten har minskat hos public service.

TCO anser inte att kommittén på ett övertygande sätt har kunnat visa att det finns saklig grund för och behov av de åtgärder som föreslås i avsnitt 15.3.2, 15.3.5, 15.4.1, 15.4.2 och 15.5.2. Mot den bakgrunden och för att inte tynga public service-företagen med ytterligare administrativa bördor och kostnader *avstyrker* TCO dessa förslag.

Hur utbudet ska sändas och tillhandahållas (16 kap.)

Kommittén föreslår att det ska ställas upp krav på att public service-företagens egna plattformar ska vara prioriterade vid distribution på Internet. TCO instämmer i detta men ifrågasätter samtidigt förslaget att public service-företagen ska tillämpa en återhållsam strategi i förhållande till externa plattformar. TCO anser att det skulle riskera att hämma företagens möjligheter att nå särskilt unga målgrupper. Sociala medier används i hög utsträckning av unga och det är viktigt att public service och andra traditionella medier är närvarande på de externa plattformarna. Inte minst eftersom det kan vara en viktig del i att motverka spridning av desinformation.

Det kan därutöver ifrågasättas om det alls är lämpligt att bygga in tekniska bromsar i villkoren för public service, särskilt nu när det ges ett teknik-neutralt uppdrag och mot bakgrund av att tillståndsperioden är så pass lång som åtta år.

TCO *avstyrker* därför förslaget om en återhållsam strategi i förhållande till externa plattformar.

Övrigt frågor

Kollektivavtal i bolag som public service-företagen anlitar i sin verksamhet

Public service-verksamheten utgör en central del i den svenska demokratin. En annan viktig del är den svenska arbetsmarknadsmodellen. Kollektivavtal har en central roll i denna modell och de garanterar de anställda rimliga löner och villkor som är gemensamma för branschen. På så sätt kan företagen konkurrera på lika villkor utan risk att någon försöker förbättra lönsamheten genom dåliga anställningsvillkor.

TCO anser att det är rimligt och lämpligt att så långt möjligt utgå från att bolag som producerar innehåll åt, eller gör delar av arbetet i en produktion åt, public service ska vara bundna av kollektivavtal.

De som skapar och medverkar i program inom public service-verksamheten ska alltid erbjudas rimliga villkor

TCO vill avslutningsvis betona public service-bolagens ansvar för att de konstnärligt yrkesverksamma som skapar och medverkar i program i public service-verksamhet erbjuds rimliga villkor när det gäller både arbetsrätt och upphovsrätt, samt angående såväl ideella som ekonomiska rättigheter.

Det bör därför tydligt framgå i sändningstillstånden att programföretagen tillämpar gällande kollektivavtal och andra avtal samt lever upp till de upphovsrättsliga bestämmelserna på området.

Det är också en förväntan att det är naturligt för programföretagen att tillämpa kollektivavtal även vid utlagd produktion. Det innebär att public service-bolagen måste tillföra tillräckliga resurser så att gällande bestämmelser och avtal kan följas.

TJÄNSTEMÄNNENS CENTRALORGANISATION

Therese Svanström
Ordförande

Lise Donovan
Jurist